

De Plantendokter

Bij de KNPV komt geregeld een vraag binnen over een zieke kamerplant, kwijnende hortensia's of een kwakkelende boom. We zijn dan ook blij dat we tegenwoordig voor deze vragen van particulieren kunnen doorverwijzen naar onze eigen expert: plantendokter Jan Westerhof!

Sinds Jan Westerhof in het voorjaar van 2024 is begonnen als KNPV-plantendokter heeft hij al verschillende diagnoses verricht en deskundige adviezen gegeven. In de toekomst zal hij in Gewasbescherming regelmatig een casus uitlichten in de nieuwe rubriek De Plantendokter. Maar eerst een kennismaking met de plantendokter zelf.

Jan, kun je iets over jezelf vertellen?

Ik ben 74 jaar geleden geboren in Zweeloo en woon al 45 jaar in Kudelstaart, gemeente Aalsmeer. Daar kwam ik terecht door mijn werk op het Aalsmeerse Proefstation. Tien jaar geleden ben ik gestopt met werken. Vooral om meer tijd te krijgen voor mijn hobby (bijhouden) en om samen met mijn vrouw te reizen. Ik ben nu twintig jaar imker en heb bijna tien jaar de basis cursus bijenteelt gegeven bij Imkervereniging NBV Amstelland. Vanwege mijn brede kennis van de groene wereld werd ik gevraagd lid te worden van de Groenraad, de adviescommissie voor Groen van B&W van Amstelveen. Vorig jaar heb ik hiervan en van de groene organisaties in Aalsmeer afscheid genomen. Zodoende kwam er tijd vrij om KNPV-plantendokter te worden.

Plantenteelt, insecten en de bodem hebben van jongs af aan mijn belangstelling gehad. En dan vooral afwijkende planten, zoals een paar tarwearen in de roggeakker. Of gespikkelde bonen. Als jongetje van vijf vond ik die en zaaide ze in mijn tuintje. Een paar jaar later plantte ik er de zaailingen van aardappels die opkwamen tussen de suikerbieten. Door de 'bonte' aardappelplanten op de boerderij van mijn vader kreeg ik belangstelling voor virus en van mijn opa leerde ik over havermoetheid.

Het brede vakkenpakket, uitstekende leraren en de enorme schooltuin van de Frederiksoordse tuinbouwschool pasten precies bij mij. Een stage op Proefboomgaard De Schuilenburg van Peter Gruys bracht me in contact met de onderzoekswereld. Als dienstplichtige kwam ik in Suriname terecht. Daar kreeg ik een proefdruk van de Surinaamse Ecologische Flora in handen. Die kwam goed van pas in het oerwoud en op het strand van Galibi waar ik een maand zeeschildpadden mocht beschermen en meedoen aan het onderzoek.

In 1972 ging werken op de kwekerij van de zeer vooruitstrevende kweker Henry van Vredendaal in Vleuten. Na twee jaar was ik er uitgeleerd en werd ik uitwisselingsstudent aan de Universiteit van Minnesota. Twee jaar kennis en ervaring opdoen aan de universiteit (de relatie tussen insecten en virussen), de Amerikaanse agrarische wereld en de Amerikaanse maatschappij. Terug in Nederland ontdekte ik dat boer zijn een eenzaam bestaan was geworden. In plaats daarvan werd ik in 1976 gewas-specialist potplanten op het Proefstation in Aalsmeer.

Je laatste functie was manager Diagnostiek bij Naktuinbouw. Wat voor werk heb je nog meer gedaan en welke ervaring en kennis komen nu van pas als plantendokter?

Het meest zichtbare resultaat van mijn werk op het proefstation is de Kalanchoe. Die werd dankzij nauwe samenwerking met de NTS-werkgroep Kalanchoe en veredelaars van een onooglijk vetplantje de belangrijkste bloeiende kamerplant.

In 1971 ben ik bij NAKB gaan werken als teamleider Keuring Kamer- en perkplanten. De dood van bijna alle gestekte Petunia's door tabaksmozaïekvirus TMV in 1995 was aanleiding om samen met het bedrijfsleven een certificeringssysteem voor het teeltmateriaal op te zetten. Dat was niet meer gebaseerd op partij-certificering maar op het kwaliteitssysteem van het bedrijf en systematische laboratoriumcontrole van de moederplanten in de hele vermeerderingsketen. Hierin zijn veel ideeën verwerkt van Frans Hakkaart, een veel te vroeg overleden viroloog en bacterioloog met wie ik in die tijd veel samenwerkte. Naktuinbouw Elite certificering van gestekte perkplanten werd wereldwijd het voorbeeld voor de kwaliteitssystemen van vegetatief vermeerderde gewassen. En het heeft heel veel mensen van het roken afgeholpen! TMV wordt namelijk vanuit tabak via de vingers overgedragen op planten. In kassen met gecertificeerde planten gold daarom een absoluut rookverbod.

Na de fusie van de keuringsdiensten in 2000 werd ik stafmedewerker Keuringen, een functie die ik na 2 jaar inruilde voor manager Diagnostiek. Samen met een paar analisten heb ik de afdeling opgezet die tot taak heeft het diagnostische werk voor de keuringsteams uit te voeren. Daarnaast werd het voor bedrijven mogelijk diagnoses van ziekten, plagen en afwijkingen uit te laten voeren. Opdrachten kwamen uit bijna de hele wereld, ook al via de mail. Tot voor kort was ik lid van Listserve, de site van Agdia waar Amerikaanse plantenziektkundigen hun vragen en problemen op tafel leggen.

Het is de bedoeling om als KNPV-plantendokter vragen van particulieren over ziekten en afwijkingen van planten in huis en tuin te behandelen. Is het lastig om op basis van alleen een beschrijving en een foto een diagnose te stellen?

Dat zullen we zien. Als manager Diagnostiek behandelde ik zelf de vragen die gerelateerd waren aan de teelt. Dat betrof ongeveer een derde van de opdrachten. Je wilt niet weten hoeveel tuinders een drupje te veel bestrijdingsmiddel gebruikten en zo hun planten kapot spoten. Veel laboratoriumtoetsen hadden als doel te bewijzen dat een ziekte aanwezig was; visueel was het vaak wel duidelijk. Ik verwacht dat de vragen die binnenkomen vaak met de groei van planten te maken hebben. Slechte wortels, slechte grond, wateroverlast of droogte en voedingsproblemen. En algemeen voorkomende ziekten. Tegenwoordig staat er van bijna alles een goede foto op internet. Er zijn veel goede websites die vrij toegankelijk zijn. En 'ik weet het niet' is ook een eerlijk antwoord. Voor echt bijzondere gevallen zijn er ook nog de leden van onze vereniging.

Geef je ook adviezen over behandeling van de ziekte, plaag of gebrek?

Ja, advies hoort bij de diagnose. Maar ik zal heel voorzichtig zijn met het loflied der chemie. Hoewel in de particuliere sector heel veel gewasbeschermingsmiddelen zijn toegestaan,

denk ik in de eerste plaats aan alternatieven en preventie. Daarnaast speelt bewustwording een belangrijke rol: is dat vlekje wel zo erg? Bij preventie denk ik vooral aan gewas- en raskeuze: kun je die mooie roos, die overgevoelig is voor meeldauw, niet beter vervangen? Of is het wel zo'n goed idee om heide te planten in je kleigrond?

Wat is leuk of bijzonder aan plantendokter zijn?

Het leuke is dat ik vragen krijg over al dan niet bekende zaken en daar een voor de inzender goed antwoord bij te vinden. Dat zoekwerk is leuk. En ook het contact met de klant. Voor de één kan dat zijn: gooi die plant maar weg. Maar in hetzelfde geval kan het ook zijn dat je toch naar een oplossing zoekt want dan is de plant nog van oma geweest.

Welke vraag krijg je vaak?

Dat kan ik nog niet zeggen. Daarvoor zijn we te kort bezig. Maar dat iemand de moeite neemt om een heel mooie foto te maken van de schildluis in haar oleander is hoopgevend. En ook dat iemand zich afvroeg waarom de bladeren van meidoorn dit jaar zo vroeg vallen. Zelf verwacht ik binnenkort vragen over minuscule zwarte vliegjes in de huiskamer. Die gaan vrijwel zeker een probleem vormen nu veen niet meer gebruikt wordt voor potgrond.

Is er nog iets wat je wilt vermelden?

Ik hoop dat we met De Plantendokter kunnen bereiken dat mensen beter begrijpen hoe ze planten moeten verzorgen. En dat beestjes af en toe een blaadje mogen pikken. Ik hoop eigenlijk op een ontwikkeling zoals die zich nu bij vragen over wespen voordoet. Die vragen krijg ik veel via de website van mijn imkerij en tien jaar geleden moest elke hommelen wesp dood, waar zij ook zat. Nu is het voor veel mensen bespreekbaar om naar alternatieven te kijken. Over het doden van hommels wordt al bijna niet meer gesproken. En ook wespennesten mogen steeds vaker blijven zitten.